

Student en oudere in de wijk Selwerd

Hoe studenten de place attachment van ouderen beïnvloeden

Datum: 11-06-2014

Bron: www.LevenIndeStad.nl

Naam: Ivo Meins
Studentnummer: 2231786
Opleiding: Bsc Sociale Geografie & Planologie

Begeleider: dr. B. van Hoven

Samenvatting

Deze scriptie gaat over de invloed van studenten op de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd. Door middel van diepte-interviews met ouderen in de wijk zijn de data verzameld. In de interviews is ingegaan op de verschillende componenten van place attachment op basis waarvan de oudere zich met de wijk bindt. Uitgaande van deze data is de place attachment van ouderen geanalyseerd in relatie met de student. Uit de interviews bleek dat de ouderen een positieve affectieve relatie met de wijk hebben. In de literatuur is dat karakteristiek voor een sterke place attachment. De studenten die in de wijk wonen worden positief omschreven maar vervullen voor de ouderen geen sociale functie. Het contact blijft bij elkaar groeten. Studenten hebben echter wel impact op de fysieke leefomgeving van de oudere. Specifiek de rommelige uitstraling van de studentenhuizen vinden de ouderen een probleem met betrekking tot hun leefomgeving. Probleem dat de ouderen hierin zien is dat dit het aanzicht van de wijk vermindert en de waarde van de woningen doet afnemen. Echter geven de ouderen aan dat dit hun woonervaring niet beïnvloedt. Hieruit volgt de conclusie dat de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd niet wezenlijk wordt beïnvloedt door studenten.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2-4
2. Theoretisch kader	5-6
3. Methodologie	7-10
3.1. Data verzameling	7-8
3.2. Data-analyse	8
3.3. Respondenten	8
3.4. Locatie	9
3.5. Samenwerking	10
3.6. Ethische vraagstukken	10
4. Dataverzameling	11-20
4.1. Structuur data-analyse	11
4.2. Analyse Interviews	12-20
4.2.1. De woonervaring van de oudere	12-14
4.2.2. Hoe de oudere de wijk gebruikt	15-16
4.2.3. Wat de wijk betekent voor de oudere	17
4.2.3. Welke sociale relaties de oudere heeft in de wijk	18-19
4.2.4. Ervaring met studenten	20
5. Conclusie	21-22
6. Literatuurlijst	23-24
Bijlage: transcripten.	

1. Inleiding

Groningen is een echte studentenstad met rond de 50 000 studenten (Gemeente Groningen, 2014). Het aandeel studenten in de totale bevolking is daarmee ongeveer 20-30% procent (Gemeente Groningen, 2014). De algemene opvatting met betrekking tot studentenhuisvesting van de inwoners van Groningen stad is dat studenten tussen de stad – de niet-studenten – wonen (Broekema, 2011). Het gemengd wonen hoort bij de stad. De laatste tijd staat echter de overlast¹ veroorzaakt door studenten ter discussie en daarmee het idee van het gemengd wonen. Dit blijkt uit de 15% maatregel die de gemeente heeft genomen. Deze regel stelt een limiet van 15% aan het aantal studentenhuisen dat mag voorkomen in een straat in Groningen (Gemeente Groningen, 2014).

In de wijk Selwerd blijkt deze 15% regel voor sommigen nog niet genoeg. In deze wijk is op de vooravond van de wijkvernieuwing gesteld door de bewoners dat er nergens, ook niet in de straten met minder dan 15% studentenwoningen, meer studentenhuisen mogen komen (Asschert, 2014). Reden die daarvoor werd aangedragen was dat studenten een verminderde binding met de wijk zouden hebben, wat als ongunstig werd gezien voor wijkvernieuwing (Asschert, 2014). Dat binding met de wijk van belang is voor revitalisatie is geen nieuwe gedachte. Saegert (1989) gaf in een studie naar revitalisatie al aan dat binding van de bewoners met een plek een sleutelrol speelt in wijkrevitalisatie. Het onderzoek van Hilbrants (2013) ondersteunt het idee dat studenten in Groningen maar weinig binding hebben met de buurt, maar noemt in zijn onderzoek geen specifieke buurt. Binding met een plek, ook wel place attachment, kan worden gedefinieerd als een positieve affectieve relatie die men heeft met een plek (Andrew & Francis, 1992). Nieuwenhuis & Postmes (2009) geven aan dat verminderde place attachment van studenten met de wijk waarin zij wonen, kan komen doordat zij er niet zijn opgegroeid en relatief kort wonen op de plek. Vice versa is het zo dat op het moment men langer op een plek woont of er zelfs is opgegroeid er een sterke place attachment is (Scannel & Gifford, 2009). Er worden in de literatuur nog drie andere redenen gegeven waarom ouderen veelal een sterke place attachment hebben. Hieruit volgt dat het logisch is dat place attachment in de wijk Selwerd als belangrijk wordt gezien, omdat Selwerd veel “honkvaste inwoners” kent die, nadat de kinderen het huis uit zijn in de wijk zijn blijven wonen (Gemeente Groningen, 2010). De wijk Selwerd bestond al in de jaren 60 dus het bestaan van een groep ouderen die er al hun hele leven woont, schept de mogelijkheid voor een scenario van plaatsgebonden honkvaste bewoners waar nog maar weinig ruimte tussen is voor de minder honkvaste studenten.

Er is in deze wijk dus iets interessants aan de hand. Er woont een groep mensen, zoals bovenstaand omschreven als de “honkvaste inwoners” en er woont een groep mensen die er nieuw is, niet lang blijft en waarvan wordt gezegd dat deze geen binding heeft met de wijk, namelijk, de student. Van de laatstgenoemde wordt gezegd dat deze in Selwerd overlast veroorzaakt (Gemeente Groningen, 2010). Overlast in een wijk staat volgens Brown et al. (2002) in relatie met de place attachment van de bewoners. Omdat ouderen zich in het algemeen sterker hechten aan een plek dan jongeren is voor ouderen deze overlast in de wijk mogelijk van grotere betekenis. Het aandeel studenten in de wijk is daarbij ook nog eens erg hoog, namelijk 20% (Gemeente Groningen, 2014). Daarnaast wordt in de wijkanalyse van Selwerd gesteld dat als gevolg van een verouderd woningbestand en een toename van studentenwoningen de woon -en leefomgeving onder druk komt (Gemeente Groningen, 2010). Dit kan er toe leiden dat ouderen eerder overlast zullen ervaren in de wijk.

¹ Wat men als overlast ziet verschilt van persoon tot persoon. Uit de interviews en het artikel van Broekema (2011) blijkt vooral de rommeligheid in de wijk ten gevolge van studentenhuisen door de ouderen als overlast wordt. Ook, maar in mindere mate, wordt geluidsoverlast genoemd. Studenten worden niet in verband gebracht met onveilige gevoelens.

Het gegeven dat de bewoners van Selwerd overlast ervaren van studenten en dat in het algemeen place attachment verband houdt met de ervaring van overlast waarbij vooral voor de ouderen place attachment van belang is, leidt tot de reden dat ik onderzoek doe naar de invloed van studenten op de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd.

De uitkomst hiervan kan belangrijke implicaties voor beleid hebben. Er zijn een aantal redenen te noemen waarom er rekening moet worden gehouden met processen die de place attachment van ouderen beïnvloeden.

Piccoli & Rollero (2010) hebben aangetoond in hun studie naar place attachment dat place attachment invloed heeft op sociaal welzijn. Dit betekent dat dit onderzoek inzicht kan geven in processen die relevant zijn voor het welzijn van de grote groep ouderen die in Selwerd woont. Het is ook vanuit het intergenerationeel denken wenselijk verschillende generaties, in dit onderzoek ouderen en studenten, met elkaar in contact te brengen omdat dit negatieve stereotypingen kan verhelpen en het welzijn van de betrokken ouderen kan verbeteren (Ayala et al., 2008). Vanuit dit perspectief gezien is beleid waarbij studenten uit de wijk worden geweerd niet wenselijk. Daarnaast is er in Selwerd een plan voor wijkrevitalisatie (Gemeente Groningen 2010). Zoals Saegert(1989) al aangaf is place attachment van belang voor wijk revitalisatie. De reden hiervoor is dat place attachment kan leiden tot meer motivatie en toewijding van bewoners om mee te helpen in het verbeteren van de wijk. Hieruit volgt dat processen die de place attachment van de bewoners negatief beïnvloeden leiden tot minder draagvlak voor wijk revitalisatie. Om die reden moet er bij wijkvernieuwingen rekening worden gehouden met de place attachment van de bewoners van de wijk. De laatste reden waar de relevantie van inzicht in processen die de place attachment van ouderen beïnvloeden zich aan ontleend is "ageing in place". Ageing in place, vertaald, oud worden in je woonomgeving, wordt steeds meer toegepast door overheden in reactie op toenemende kosten van geïnstitutionaliseerd wonen (Wiles et al., 2012 in Lager et al., 2013). Thuis kunnen blijven wonen heeft voor ouderen voordelen omdat zij in een bekende en voorspelbare omgeving oud kunnen worden (Davies and James, 2011). Het is daarom van belang te weten hoe de binding van ouderen in Selwerd met de plek waar zij wonen zich houdt onder invloed van een toenemend aantal studenten die mogelijk deze binding beïnvloeden.

Concreet is het doel van dit onderzoek het verkrijgen van inzicht in de beïnvloeding van de place attachment van ouderen door de studenten in de wijk Selwerd. Dit omdat er in Selwerd, waar een grote groep ouderen woont, overlast wordt ervaren van studenten en er niet bekend is hoe dit door werkt op de place attachment van ouderen.

De onderzoeksvraag luidt:

Op welke manier beïnvloeden studenten de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zal de place attachment van ouderen moeten worden bepaald en geanalyseerd waarbij moet worden nagegaan op welke manier dit wordt beïnvloed door studenten. Het concept place attachment is daarom in een aantal meetbare aspecten gedeconstrueerd. Deze aspecten zullen met behulp van de deelvragen aan het licht worden gebracht. De data-analyse volgt wat betreft structuur de deelvragen. Belangrijk voor dit onderzoek is dat bij de aspecten specifiek rekening wordt gehouden met de betekenis van de student voor het aspect. De aspecten van place attachment zullen met de volgende deelvragen aan het licht zullen worden gebracht.

1. Hoe ervaart de oudere de woonomgeving?
2. Hoe gebruikt de oudere de wijk?
3. Wat betekent de omgeving voor de oudere?
4. Welke sociale relaties heeft de oudere in de wijk?
5. Op welke manier heeft de oudere contact met studenten in de wijk?

In de data-analyse zullen de deelvragen en gerelateerde aspecten van place attachment aan de hand van relevante literatuur verder worden toegelicht en beschreven.

2. Theoretisch kader

In de wetenschap is veel onderzoek gedaan naar place attachment (Scannel & Gifford, 2009). Dit onderzoek richt zich specifiek op de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd.

Uit de literatuur blijkt dat vooral voor de groep ouderen place attachment van belang is. De ervaringen en gevoelens die men bij een plek heeft kunnen een belangrijk onderdeel zijn van de herinnering aan iemands leven (Rubenstein & Parmelee, 1992). Place attachment is dan een belangrijk onderdeel bij het in leven houden van het verleden. Voor ouderen kunnen deze herinneringen verlichting bieden tegen de negatieve ervaring in hun leven ten gevolge van fysieke en mentale achteruitgang (Rubenstein & Parmelee, 1992). Daarnaast kan een plek voor ouderen van belang zijn omdat de plek een directe relatie heeft met het zelfbeeld. Een plek kan een representatie zijn van onafhankelijkheid en het behoud van competenties (Rubenstein & Parmelee, 1992). Uit bovenstaand blijkt dat voor ouderen de plek waar zij wonen belangrijke functies kan vervullen en dat om die reden ouderen geneigd zijn zich sterk te binden met een plek.

Dit binden met een plek door bijvoorbeeld ouderen wordt beïnvloed door het gedrag op die plek (Scannel & Gifford, 2009). De gedragsdimensie in place attachment bestaat uit de handelingen van de persoon met betrekking tot de ruimte (Scannel & Gifford, 2009). Mensen die zich sterk aan een plek binden kenmerken zich met het gedrag zo dicht mogelijk bij deze plek te willen blijven (Scannel & Gifford, 2009). Wanneer ouderen dit gedrag vertonen is dit vanuit het idee van aging in place wenselijk. Overheden willen graag dat ouderen op hun plek kunnen blijven wonen terwijl zij ouder worden (Wiles et al., 2012 in Lager et al., 2013). Een ander voorbeeld van de gedragsdimensie in place attachment is een wandeling door het park. Er zijn dan hoofdzakelijk twee aspecten van de plek waaraan de oudere zich kan gaan binden namelijk het fysieke en het sociale aspect (Scannel & Gifford, 2009). In het park kan men bijvoorbeeld studenten ontmoeten waardoor het park een sociale functie vervult. Dit kan uiteindelijk leiden tot bondedness (Scannel & Gifford, 2009). Bondedness betekent dat de men zich is gaan hechten aan de plek door de mensen waarmee men sociale relaties heeft of heeft gehad (Scannel & Gifford, 2009). Ook kan het zijn dat men individueel, meer de fysieke kant van park beleefd, men geniet bijvoorbeeld van de natuur in het algemeen, of specifiek van een bepaalde rij bomen. In de literatuur wordt place attachment op basis van fysieke herkenningspunten van een plek rootedness genoemd. Kenmerkend voor rootedness is dat dit zich vooral voordoet zodra een persoon langer op een plek woont (Scannel & Gifford, 2009). Door de fysieke herkenningspunten van een plek en de sociale relaties die men er heeft krijgt een bepaalde plek een bepaalde betekenis.

Binnen de place attachment literatuur positioneert deze thesis zich vooral binnen de sociale component van de plek in het concept place attachment. De reden voor deze focus is dat dit onderzoek zich richt op de mogelijke processen waarmee studenten de place attachment van ouderen beïnvloeden. Het onderzoek tracht in het sociale aspect van place attachment van ouderen meer inzicht te geven door het homophily principle, de sociale identiteitstheorie en environmental docility te integreren binnen het concept place attachment. Het homophily principe wordt door Mcpherson et al (2001) omschreven als het zoeken van mensen naar homogeniteit bij de selectie van vriendengroepen. Deze homogeniteit is belangrijk voor de verbondenheid tussen individuen en is daarmee van invloed op de sociale dimensie van place attachment. Uit het homophily principe volgt namelijk dat ouderen vooral bondedness kunnen ervaren op plekken waar zij andere ouderen ontmoeten. Dowd(1980) geeft aan dat vanuit de exchange theory homogeniteit in het in het bijzonder voor ouderen belangrijk is. Interactie tussen ouderen en jongeren kan namelijk worden

gezien als een uitwisselingsproces waarbij de oudere door een afname van competenties een zwakkere positie hebben dan de jongeren. Dit betekent dat zij zich meer zullen schikken naar de jongere als vice versa (Dowd, 1980). Om die reden is het voor ouderen meer als voor andere leeftijdsgroepen gunstig om homogene sociale netwerken te hebben. Dit kan betekenen dat andere groepen minder snel een plek krijgen binnen de homogene sociale netwerken van ouderen. Om die reden kan worden gesteld dat voor de person environment-fit van de ouderen, door Dawis (1992) omschreven als de mate waar in de karakteristieken van het individu en de omgeving matchen, het belangrijk is rekening te houden met de gelijkenis die de oudere in de sociale omgeving kan vinden. Specifiek over de person-environment-fit van de oudere stelt Lawton (1974) met zijn environmental docility hypothesis dat de omgeving van de oudere aan betekenis wint naarmate de oudere op hogere leeftijd komt en minder competenties bezit. Lawton (1974) heeft aangetoond dat ouderen in het hebben van sociale relaties meer aangewezen zijn op hun nabije bureu. Het wel of niet aanwezig zijn van homogeniteit in de omgeving kan om die reden voor de oudere van dubbel belang zijn. Enerzijds streven zij meer naar homogeniteit als jongeren en anderzijds hebben de factoren uit de nabije omgeving meer impact op de oudere door een afname in competenties. Het homophily principle in relatie met de exchange theorie en environmental docility leidt tot de stelling dat ouderen vooral in hun directe omgeving naar homogeniteit streven. Als homogeniteit belangrijk is voor de binding tussen mensen dan valt te verwachten dat studenten die de homogeniteit binnen de wijk verstoren tevens de place attachment van ouderen negatief beïnvloeden. Dit omdat de sociale aspecten van een plek een belangrijk onderdeel vormen van de place attachment. (Hildago & Hernandez, 2001). Als ouderen de studenten in de wijk niet als onderdeel van hun sociale netwerk beschouwen kan dit leiden tot negatieve typering van de ouderen en studenten jegens elkaar. Uit de sociale identiteit theorie van Tajfel en Turner (1974) volgt namelijk dat mensen sneller geneigd zijn om mensen die zij niet zien als leden van hun eigen groep, de outgroup, negatieve kenmerken toe te kennen en mensen die zij wel zien als leden van hun groep, die ingroup, positieve kenmerken te geven. De theorie van het homophily principle in combinatie met de identiteitstheorie leidt tot de verwachting dat ouderen zich niet snel met studenten verbonden voelen en daardoor deze groep sneller als negatief typeren. Daarom wordt gekeken naar de in- en outgroup categorisatie, identificatie en vergelijking van en door de oudere in de wijk Selwerd. Als de outgroup eerder negatieve eigenschappen toegewezen krijgt en Andrew & Francis (1992) aangeven dat place attachment juist om een positieve affectieve relatie met de omgeving gaat, ontstaat er de verwachting dat een outgroup, zoals de studenten, de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd op een negatieve manier beïnvloeden.

3. Methodologie

3.1 Dataverzameling

Voor dit onderzoek is een kwalitatieve onderzoeksmethode het meest geschikt. Kwantitatieve alternatieven zijn minder geschikt voor dit onderzoek omdat het om een aantal moeilijk kwantificeerbare elementen gaat, zoals emoties en beeldvorming. Kwantitatieve methodes lenen zich beter voor het blootleggen van meer algemene structuren terwijl kwalitatieve methodes meer inzicht geven in het unieke individu (Nicotera, 2007).

Diepte interviews lenen zich het best als onderzoeksmethode met oog op het doel van het onderzoek namelijk inzicht verkrijgen in de invloed van studenten op de place attachment van ouderen. Een diepte-interview is een één op één methode van dataverzameling waarbij bepaalde onderwerpen diepgaand worden besproken (Limb & Dwyer, 2001). Limb & Dwyer (2001) geven aan dat diepte-interviews geschikt zijn voor identificeren van betekenissen die mensen geven aan plekken. Nicotera (2007) stelt over diepte-interviews dat deze zeer geschikt zijn op wijkniveau omdat ze een aantal subjectieve elementen aan kunnen doen zoals sociale netwerken, percepties van de wijk en de burens. Om de subjectieve elementen van place attachment vast te leggen is er gekozen voor diepte interviews als onderzoeksmethode. Een nadeel is echter wel dat diepte-interviews veel tijd kosten (Nicotera, 2007).

Wat essentieel is bij elk diepte interview is dat er een intersubjectieve ruimte wordt gecreëerd waar de geïnterviewde zich volledig vrij voelt te zeggen wat hij of zij denkt en dat de interviewer ernaar streeft zo goed mogelijk te begrijpen wat er wordt gezegd waarbij er de geïnterviewde geen leed wordt aangedaan (Nicotera, 2007). Een intersubjectieve ruimte waarin de geïnterviewde zich vrij kan uitdrukken geeft de meest oprechte informatie. Het gaat uiteindelijk bij interviews meer om het leren luisteren dan om het zoeken naar bevestiging van bestaande ideeën (Nicotera, 2007). Een struikelblok is in dit geval de positie van de interviewer, als student ten opzichte van de respondent, de oudere. Verlangt wordt inzicht te krijgen in de processen waarmee studenten de place attachment van ouderen beïnvloeden. Uit beleefdheid of angst kan het zijn dat de oudere de negatieve aspecten gerelateerd aan studenten onnodig nuanceert of zelfs verdraait om op die manier geen slechte indruk achter te laten. Dit betekent dat de interviewer alert moet zijn op een mogelijk bias als de oudere het heeft over studenten.

Een nadeel aan interviews is dat het moeilijk is om op basis van interviews representatief onderzoek te doen. Dit komt door de context- en situatieafhankelijke elementen (Flyvberg, 2001). Deze geven een groot aantal variabelen waardoor elke situatie apart moet worden bekeken. Stel dat twee respondenten beide aangeven dat zij studenten in hun omgeving zeer waarderen waarbij in een van de situaties de gewaardeerde studenten tevens familie zijn. Ondanks dat het in beide gevallen om studenten gaat moeten de antwoorden van de respondenten toch anders worden geïnterpreteerd met oog op context in elke situatie. Een interview is daarom geschikt omdat het meer mogelijkheden geeft rekening te houden met deze context en daarmee tot een realistisch diepgaand inzicht kan worden gekomen dat overdraagbaar is (Nicotera, 2007). Door de keuze van het interview als onderzoeksmethode zal uit het onderzoek geen algemeen principe of algemene wet voortvloeien.

Aanvullend op de diepte interviews is voor dit onderzoek gebruik gemaakt van mental maps. Met behulp van mental maps kunnen belangrijke cognitieve elementen, zoals herinneringen van de omgeving aan de oppervlakte worden gebracht (Stea & Down, 1977). Het gebruik van mental maps vervult in dit onderzoek de functie om aanvullend op de interviews deze elementen aan de

oppervlakte te brengen. In gesprek met de respondent zullen met de mental map opdracht de belangrijke omgevingselementen worden nagegaan.

3.2 Data-analyse

Voor de analyse van de interviews worden de data beschreven. Vervolgens zal de data worden geclassificeerd. Dey (1993, In Kitchen & Tate, 2000) stelt dat deze classificaties met elkaar in verband moeten worden gebracht. In de analyse van de interviews worden daarom de aspecten onderzocht die de place attachment van ouderen vormen waarbij wordt gekeken naar hoe deze worden beïnvloed door de studenten. Dit vormt de basis voor het beantwoorden van de hoofdvraag. De structuur van de data-analyse wordt aan de hand van de deelvragen en literatuur nader toegelicht in deel 4.1.

3.3 Respondenten

De onderzoeksgroep bestaat uit ouderen die 65 jaar of ouder zijn en die al langere tijd in de wijk Selwerd wonen (>20 jaar). De leeftijd 65 jaar valt in Nederland samen met de leeftijd wanneer mensen met pensioen gaan. Dat betekent dat ouderen waarschijnlijk meer tijd thuis en in de wijk zullen spenderen. Respondenten zijn geworven door van deur tot deur te gaan. Eerst is een afspraak gemaakt, dit gebeurde in maart 2014. De interviews vonden plaats in april 2014. Voor het onderzoek zijn 11 respondenten geïnterviewd. Geen van deze respondenten is een allochtoon. Fraukje en Jan zijn tegelijkertijd geïnterviewd omdat dit een getrouwd stel is. De interviews zijn opgenomen waarbij er naar toestemming is gevraagd over het opnemen. De interviews zullen anoniem worden verwerkt. Om die reden zijn de namen veranderd en de woonlocatie van de respondenten niet gegeven. De transcripten zijn ook niet toegevoegd aan het onderzoek maar worden apart aan de docent geleverd. De momenten waarop is geïnterviewd zijn 2, 10, 11 en 12 april, 2014. Alle interviews zijn overdag gehouden. Onderstaande tabel weergeeft enkele karakteristieken van de respondenten.

Naam	Geslacht	Leeftijd	Burgerlijke staat	Jaren in Selwerd	Mindmap opdracht
Henriëtte	Vrouw	65	Getrouwd	25	Niet
Karel	Man	65	Alleenstaand	40	Wel
Manfred	Man	68	Alleenstaand	16	Niet
Theo	Man	70	Weduwe	36	Niet
Piet	Man	76	Gescheiden	18	Niet
Janneke	Vrouw	76	Gescheiden	28	Wel
Jan	Man	77	Getrouwd	40	Wel
Fraukje	Vrouw	-	Getrouwd	40	Niet
Rosa	Vrouw	77	Weduwe	50	Wel
Geertje	Vrouw	83	Weduwe	40	Wel
Marit	Vrouw	89	Weduwe	50	Wel

3.4 Onderzoekslocatie

Selwerd is een woonwijk die in de jaren '60 is gebouwd in het noorden van de stad (Gemeente Groningen, 2010). Het percentage ouderen in de wijk is 20 % (CBS, 2014). Het totaal aantal studenten in de wijk ligt rond de 1470. Ten opzichte van de totale bevolking in Selwerd is dit ongeveer 23% in de situatie van 2010 (CBS, 2010; Gemeente Groningen 2010). Het aantal studenten blijft door de jaren heen groeien terwijl het aantal gezinnen afneemt (Gemeente Groningen, 2010). In Selwerd wonen de ouderen vooral in de rijtjeshuizen en de portiekflats. In het noordelijke deel van de wijk wonen meer studenten omdat daar ook de studentenflats staan. De ouderen wonen wat meer verdeeld over de wijk. Aan de westkant heeft Selwerd een park met een vijver. Omdat de wijk Selwerd het onderzoeksveld is, en niet een specifieke straat of deel van Selwerd, is het streven om respondenten op meerdere plekken in de wijk te werven. De data verzameling heeft uiteindelijk vooral plaats gevonden in het westelijke deel van de wijk. Reden hiervoor is dat op het moment van afspraken plannen hier meer geschikte respondenten te vinden waren. Dit heeft mogelijk consequenties gehad op de uitkomsten omdat in dit deel ander type woningen te vinden zijn als in het westelijke deel. Zie voor details hierover de aanbevelingen voor vervolg onderzoek aan het einde van de scriptie. Onderstaande kaart geeft een beschrijving en overzicht van de wijk Selwerd.

Figuur 1. Kaart van de wijk Selwerd. De wijk Selwerd wordt begrensd aan de noordkant door de N370. Aan de oost- en zuidkant door het spoor. Aan de westkant door het park en de Dierenriemlaan.

3.5 Samenwerking

Het verzamelen van data zal in samenwerking gaan met A. Visser, een collega student. Binnen de bachelorgroep intergenerationele wijken van waaruit dit onderzoek en het onderzoek van A.Visser wordt gedaan hebben wij ervoor gekozen samen te werken. Het onderzoek van A.Visser heeft ook betrekking op intergenerationele aspecten in de wijk Selwerd, specifiek met betrekking tot ouderen en studenten. In totaal zal dit onderzoek gebaseerd zijn op 11 interviews, waarvan 3 afgenomen door A.Visser. Tevens zal A.Visser 3 interviews uit dit onderzoek ontvangen. Reden voor deze verdeling is dat A.Visser in zijn onderzoek niet alleen ouderen maar ook studenten interviewt. Er zal een mental map opdracht aan 3 van 9 door voor dit onderzoek te interviewen respondenten worden gegeven. Deze mental map opdracht is een vereiste voor het ten uitvoer brengen van het onderzoek van A. Visser maar is tevens een aanvulling op de interviews binnen dit onderzoek. A.Visser doet de mental map opdracht met al zijn respondenten. Achteraf bleek de mental map opdracht een zeer nuttige aanvulling. Helaas is deze opdracht alleen toegepast bij de interviews die zouden worden gedeeld met A.Visser.

3.6 Ethische vraagstukken

Er moet rekening worden gehouden met mijn positionality. Positionality wordt in de Dictionary of Human Geography (2009) beschreven als de sociaal culturele positie van de onderzoeker in het onderzoek. Het is niet uitgesloten dat ouderen in een interview met een student zich anders gedragen vanwege de sociale en culturele kenmerken die zij aan de student toeschrijven. Omdat studenten een belangrijke groep zijn voor de stad Groningen kan het zijn dat de oudere stellingen met een negatieve strekking die te maken hebben met studenten nuanceert. Dit kan er bijvoorbeeld toe leiden dat een allochtoon die dezelfde overlast veroorzaakt als een student er een veel negatievere beschrijving aan overhoudt. Groepen worden in die zin dan niet rechtvaardig geportretteerd. Deze nuance ten opzichte van studenten hoeft dan geen daad te zijn uit beleefdheid of angst. Om een rechtvaardige weergave van de realiteit naar voren te brengen is het daarom belangrijk rekening te houden met deze vertekening. Het is echter ook van belang in het interview zo goed mogelijk te proberen de respondent eerlijk te kunnen vertellen wat zij denken en voelen. Ook omdat place attachment een persoonlijke component heeft is het belangrijk om met het interview open sfeer proberen te creëren.

Wat mensen voelen is persoonlijke informatie en wordt daarom anoniem verwerkt. De respondenten hebben recht op bescherming van hun verhaal. Het moet de geïnterviewde ook worden verteld dat de informatie vertrouwelijk en anoniem wordt verwerkt (Limb & Dwyer, 2001).

Om geen plaatsidentiteit aan de geïnterviewde op te leggen moeten de vragen neutraal zijn op dit punt. Het is onethisch om de antwoorden van mensen te manipuleren (Limb & Dwyer, 2001). Als de oudere nog geen woord over studenten of zich thuis voelen heeft gezegd is het suggestief om bijvoorbeeld de vraag te stellen: in hoe verre voelt u zich minder thuis door studenten? Dit suggereert namelijk al dat de oudere zich thuis voelt en dat dit negatief wordt beïnvloed door studenten. Deze vraagstelling lokt een bepaald antwoord uit. Het is de bedoeling om feitelijke en oprechte informatie te winnen.

4. Data-analyse

4.1 Structuur data-analyse

De structuur van de data-analyse zal nu worden toegelicht.

In de data-analyse zullen de interviews worden geanalyseerd en worden beschreven aan de hand van citaten van de respondenten. De data-analyse is gestructureerd naar de deelvragen. Niet in de deelvragen opgenomen maar wel onderdelen van place attachment zijn de persoon en de plek. De persoon in dit onderzoek is de oudere en de plek is de wijk. Deze onderdelen zijn beschreven in de methodologie. Zie deel 3.3 en deel 3.4.

De woonervaring, behandeld in deel 4.2.1 doelt op de emotionele kant van de place attachment. Hoe ervaart men de woonomgeving? Place attachment is een positieve affectieve relatie met de plek (Andrew & Francis, 1992). Dit betekent dat positieve emoties duiden op een sterkere attachment. Manzo (2005) stelt dat de ervaringen op de plek bepalen hoe men zich bindt aan de wijk. Om te bepalen hoe de student de place attachment van de oudere beïnvloed moet er ook inzicht worden verkregen in de ervaringen op de plek van de oudere. Op die manier kan in een verdere fase de ervaring met de student in een bredere context worden geplaatst.

Deel 4.2.2 zal gaan over het gebruik van de wijk. Hoe men zich bindt aan een plek wordt mede bepaald door de handelingen die worden verricht op de plek zoals een wandeling door het park (Scannel & Gifford, 2009). Uit Environmental docility volgt dat de lokale omgeving aan betekenis wint zodra mensen ouder worden waaruit volgt dat de lokale omgeving een groter effect heeft op het gedrag van de oudere (Lawton, 1974). De invloed van de student op de place attachment van de oudere speelt zich dan wellicht meer af op het lokale niveau, bijvoorbeeld in de wijk. Om die reden wordt gekeken op welke plekken in de wijk de oudere komt en waarom de persoon op die plekken komt.

Deel 4.2.3 slaat op de deelvraag: Wat betekent de omgeving voor de oudere? Twee bewoners van Selwerd kunnen de wijk op dezelfde manier gebruiken terwijl de betekenis van de wijk of specifieke plekken voor hen verschilt. Vooral voor ouderen kan een plek helpen bij het behoud van een positief zelfbeeld en kan het een betekenis hebben als representatie van onafhankelijkheid en competentie. Dit kan weer worden beïnvloedt, positief of negatief, door studenten. Plaats betekenis wordt om die reden geanalyseerd in deel 4.2.3. Dit kan op zowel sociale als fysieke aspecten van de wijk betrekking hebben.

Omdat in dit onderzoek binnen het concept place attachment de sociale relaties die iemand op een plek heeft belangrijk zijn worden in 4.2.4 de sociale relaties van de oudere in de wijk geanalyseerd. Omdat Mcpherson et al. (2001) stellen dat mensen zoeken naar homogeniteit bij de selectie van sociale relaties en uit environmental docility volgt dat voor ouderen vooral lokale sociale relaties effect hebben op hun leven is binnen het aspect sociale relaties de focus op de mate van homogeniteit en lokaliteit omdat dit op basis van de literatuur een indicatie zou geven van de potentie van contact tussen de oudere en de student in de wijk. Op basis van onderdeel 4.2.4 kan de deelvraag worden beantwoord: Welke sociale relaties heeft men in de wijk?

In het laatste onderdeel van de data-analyse, deel 4.2.5, zal de ervaring met de student worden geanalyseerd. De focus ligt ten opzichte van de voorgaande onderdelen minder op de ervaring in de wijk met studenten maar meer op de ervaring met studenten in de wijk. Dit met oog op de sociale identiteitstheorie waaruit volgt dat ouderen studenten sneller negatief zullen typeren als zij geen deel uitmaken van hun groep.

4.2 Analyse interviews

4.2.1. Ervaring van de woonomgeving

Place attachment is gedefinieerd als een positieve affectieve relatie die zorgt voor een gevoel van veiligheid en comfort (Andrew & Francis, 1992). Zonder uitzonderingen zijn alle respondenten wat betreft de affectieve relatie met de wijk en het gevoel van veiligheid positief gestemd. De respondenten voelen zich in de wijk Selwerd, en dan vooral op de plek waar zij wonen, behaaglijk en gelukkig. Op de vraag hoe de respondent het wonen ervaart in Selwerd kwam de volgende reactie:

Heel prettig. Heel Prettig. Mooi park. Overdekt winkelcentrum. Met 10 minuten ben ik de stad. Bevalt mij, bijzonder, goed! (Karel, 65)

Voor enkele respondenten is de woonervaring in Selwerd dusdanig positief dat zij deze positieve gevoelens en ervaringen al uitdroegen alvorens er naar werd gevraagd.

Ja. Ik ben 83 jaar. Ik heb verpleegkundige loopbaan gehad. Ik ben al jaren gepensioneerd. En woon hier in mijn eigen flat aan het park. Een mooier plekje op aarde kun je niet krijgen! (Geertje, 83)

Ook zijn er geen uitzonderingen wat betreft een gevoel van veiligheid. De wijk Selwerd wordt als bijzonder veilig ervaren:

Ja, zeker. Ik kom nooit obscure types tegen, waarvan ik denk, die wil mij belagen. Nee nooit. In de wijk ben ik veilig. (Piet, 76)

Echter, zoals er uitgesproken consensus is over de algemene positieve teneur is dat niet het geval met de negatievere strubbelingen. Een aantal van de strubbelingen worden door meerdere respondenten genoemd. De specifieke ergernissen daarbij verschillen. Het meest voorkomend probleem is het onderhoud van huis en tuin door medebewoners van de wijk. Voor dit onderzoek is het van belang na te gaan hoe bij deze strubbelingen studenten een rol spelen. In enkele interviews worden studenten in deze context genoemd. Op de vraag hoe de studenten die eerder in het interview werden genoemd in relatie met rommeligheid de ervaring met de wijk beïnvloeden antwoordde Karel het volgende:

Irritatie! Vooral irritatie. Maarja god, ik heb wel geleerd, kijk op mijn werk heb ik ook irritaties, maar dat wordt wel genuanceerd. Dat leer je als je ouder wordt. Er is ook net een brief de deur uit gegaan. Van zorg ervoor dat die fietsen in de berging zitten. Als je nu in die eerste flat komt. Die fietsen staan in de tuin. Heb je zo'n esthetisch grind dingetje en dan staat er een fiets. Maar het beïnvloedt niet het wonen hoor. Echt niet hoor. Nee. [...]

Ja, dat wonen zit er tussen, en er komen ook nog individuele zaken bij. Ik heb een gruwelijke pesthekel aan rommel. Aan rommel en rotzooi. Die fietsen storen mij dus enorm.... Niet de categorie studenten. Geen enkele problemen mee. Alleen ja, hun wonen wijkt af van onze.. (Karel, 65)

Opvallend aan het interview met Karel en de interviews met de andere respondenten is dat rommelige uitstraling van studentenhuizen, bijvoorbeeld de fietsen voor het huis, wel als een probleem wordt gezien maar niet de woonervaring beïnvloedt. Het merendeel van de respondenten woont al gedurende een langere tijd in de wijk Selwerd. Daarbij valt uit hun verhaal op te maken dat

zij een positieve affectieve relatie hebben met de plek waar zij wonen. Dit zijn karakteristieken van een sterke place attachment (Andrew & Francis, 1992). Een sterke place attachment schept de veerkracht voor mindere ervaringen in de wijk. Op die manier kan het zo zijn dat bijvoorbeeld de irritatie die de rommeligheid bij Karel oproept niet zijn woonervaring beïnvloedt. Een tweede opvallend punt is dat de ouderen de groep studenten en studentenhuysvesting als twee losstaande dingen zien. Zoals Karel aangeeft wel een probleem te hebben met de rommeligheid rondom de studentenwoningen maar niet met de studenten zelf "het wonen zit ertussen" (Karel, 65). Dit betekent dat het meer gaat om de compatibiliteit tussen de student en de omgeving als om specifiek de student.

Rommeligheid in de wijk wordt genoemd als een van de strubbelingen in de wijk. Om inzicht te krijgen in hoe verre de ouderen dit wijdden aan studenten is gevraagd aan wie deze rommeligheid te wijten valt. Het blijkt dan dat er door een aantal respondenten nog twee groepen worden genoemd. Jan en Fraukje hebben het over de jongere gezinnen:

[...] dan komen er weer gezinnen in. Want ons opvalt. De jonge lui die erin trekken, die hebben weinig met een tuintje. Ze verwaarlozen het. Wij willen netjes hebben. We gaan het schoffelen. Het onkruid wieden. Maar kijk je naar hiernaast. Puinhoop! Het is een puinhoop! In onze ogen dan hé. Het interesseert hun niets. (Jan, 75)

Interviewer: Wie zijn de jongelui? Zijn dat studenten?

Nee hoor. Gewone gezinnen vaak. Alleenstaande vrouw. Bijvoorbeeld hier tegenover. (Fraukje)

Naast gezinnen en studenten blijkt er één andere groep te zijn aan wie volgens enkele respondenten de rommeligheid te wijten valt.

Ik heb nog wel klachten over dat het hier zo vuil is in de straten en over de Medelanders (allochtonen) hun tuin niet goed onderhouden. Want dat is altijd rotzooi en met paardenbloemen enzo, het ziet er niet uit. Ik ga daar ook nog even met de woningbouw over praten of ze daar niet iets aan kunnen doen. (Janneke, 76)

Ditmaal wordt niet de studenten, noch de jonge gezinnen maar de allochtonen verweten dat de tuin niet goed wordt onderhouden. Er blijkt een gedeeld probleem te zijn namelijk de uitstraling van bepaalde woningen met hun tuin naar de omgeving. Er kan daarbij echter niet consequent één groep worden aangewezen die de respondenten hier verantwoordelijk voor achten. Wel worden studenten in deze context vaker genoemd als de overige twee groepen. Het gaat dan meestal om de manier van bewoning.

Omdat het merendeel van de respondenten aan geeft dat de rommelige uitstraling van sommige woningen hun woonervaring in de wijk Selwerd wezenlijk beïnvloed is er in de interviews doorggevraagd naar wat dan het probleem is met wat rommeligheid hier en daar:

Kijk hun leven anders en beleven dat anders. Dat maakt me niet uit. Maar als ik kijk hoe het verpaupert. Hoe de tuin eruit ziet. Fietsen in de tuin. Dan denk ik wel van nou... Daar wordt mijn huis wel minder waard van. Normaal zitten er 2 of 3 op een rij. Dat haalt gewoon de hele straat naar beneden. (Henriëtte, 65)

Door een aantal respondenten wordt de daling van de waarde van huizen genoemd door nalatigheid. Bij enkele respondenten wordt bij deze nalatigheid naar de student gewezen. De rol van de student met betrekking op het wonen in Selwerd manifesteert zich dan in ogen van de respondent op een negatieve wijze omdat het de waarde van de woningen, respectievelijk de wijk omlaag haalt door een vermindert aanzien.

4.2.2. Hoe de oudere de wijk gebruikt

Uitzonderingen daargelaten gebruiken respondenten de wijk voor weinig anders als wonen. Alleen als de respondent minder goed te been is wordt er gebruik gemaakt van de mogelijkheden die op het lokale niveau te vinden zijn.

Ja, zoals laatst. Ik zou naar een concert gaan, maar ik had mij een dag vergist. Ik had al wel de thuiszorg afgezegd alleen nu moet ik de steunkousen uit, mantelzorger was er ook niet. Hiernaast brandde licht. Daar heb ik toen aangebeld. Ik zit in nood. Kunt u mij helpen? Kom maar gauw binnen zei ze. En als je weer in nood zit help ik je weer. Ik zei graag. [...] Ja daar heb je toch burens voor? (Geertje, 83)

In dit geval worden de burens in de wijk gebruikt voor zorg. Postmes & Nieuwenhuis (2009) geven aan dat studenten minder binding hebben met een plek doordat zij er minder lang wonen. Dit betekent dat zij zich minder verantwoordelijk voelen voor de omgeving en de mensen die daar wonen (Vaske & Kobrin, 2010). Dit betekent dat studenten minder van betekenis zijn in de omgeving van minder competente ouderen.

Hierover zegt Henriëtte het volgende:

Hiernaast woont dus een oude dame. Daar moet je zorg voor hebben. Dat is ook wat ze momenteel erg graag willen allemaal. Ik wil zeggen dat je dat wel in de gaten moet houden. Ik vind dat je daar als burens op moet letten. Wij doen dat wel. De burens hiernaast ook wel. Maar de studenten dus niet. (Henriëtte, 65)

Wanneer het gebruik van de wijk wordt bekeken maakt het weinig verschil of de leeftijd in beschouwing wordt genomen. Belangrijker is de mobiliteit die de respondenten aangeven te hebben. Bovenstaand is illustrerend voor het belang van kleinschaligheid voor mensen voor wie de bewegingsvrijheid afneemt. De burens krijgen een grotere rol. Het omgekeerde gebeurt ook. Zodra er meer bewegingsvrijheid is verschuift het zwaarte punt bij een groot aantal respondenten naar de binnenstad. Behalve thuis, het winkelcentrum en het park gebruiken de respondenten de wijk weinig.

Nee, ja ik kom wel eens in de Parrel. Maar ik zit niet bij buurtvereniging of iets dergelijks. Ik kom eigenlijk nergens in de wijk. Ik ga naar de binnenstad. Er is wel een wijkcentrum. De Berk. Ja daar kom ik dus niet. Speeltuin kom ik ook niet. Ja winkelcentrum, verder niet echt. Ik ben overdag weinig in de wijk. (Theo, 70)

Theo gaf eerder in het interview aan dat de wijk wat betreft samenstelling eenzijdiger wordt. Er worden gezinswoningen onttrokken voor studentenhuysvesting en tegelijkertijd veroudert het woningbestand. Deze trends zijn ook genoemd in de wijk monitor (Gemeente Groningen, 2010). Theo zegt hierover het volgende:

De samenstelling van de wijk verandert. Minder kinderen. Jij wilt onderzoeken wat de gemêleerdheid in de wijk is. Nou dit is de dood in de pot. Hoe meer studenten er komen wonen, hoe eenzijdiger de wijk wordt. (Theo, 70)

Interviewer: Dus kinderen hebben een rol dat het je bindt met de wijk?

Ja, bijvoorbeeld, het speelpleintje. Moeders komen daar met kinderen, die kinderen spelen, moeders op de bank. Studenten gaan daar niet zitten. Weinig kinderen, dan bloedt het dood. Hier kunnen de studenten niks aan doen. De gemeente laat het toe. (Theo, 70)

Door vergrijzing van de wijk en de toename van het aantal studenten is de functie van de openbare ruimte veranderd. Uit de interviews blijkt dat de openbare ruimte minder als ontmoetingsplek wordt gebruikt. Een aantal respondenten geeft wel aan gebruik te maken van het park maar voor deze groep is de sociale functie van het park niet dominant. Op de vraag welke sociale contacten men zocht in het park werd het volgende antwoord gegeven:

Nee, alleen mijn broer, en een buurman. Die ik dan met wandelen tegenkom. Maar zelf nee, ik zoek het ook niet op. (Karel, 65)

Het merendeel van de respondenten geeft aan dat zij weinig mensen spreken of opzoeken in het park. Men gebruikt deze plek niet voor het opbouwen van sociale relaties. Meer als een kort praatje of groeten is het vaak niet. De respondenten die wel aangeven sociaal contact te hebben opgebouwd in de wijk gebruiken voor dit contact niet de wijk maar het eigen huis.

Meestal bij iemand thuis, om de paar weken weer bij die en dan bij die (Rosa, 78)

Behalve enkele uitzonderingen wordt er weinig gebruik gemaakt van de voorzieningen in de wijk. Sociale contacten zoekt de respondent veelal buiten de wijk. Geertje en Manfred die beiden minder goed te been zijn hebben meer contact met de aangrenzende burens en vormen daarmee de uitzondering. In de interviews is gesproken over buurt barbecues maar deze worden niet bezocht door de respondenten. Er wordt dan aangegeven dat men er of geen kennis van heeft of er geen behoefte aan heeft. Hier wordt verder op in gegaan in 4.1.4.

4.2.3. Wat de wijk betekent

Uit analyse van de interviews naar de manier waarop de omgeving wordt gebruikt is al gebleken dat de sociale functie van de openbare plekken zoals het park niet dominant is. De respondenten hechten veelal meer betekenis aan de fysieke aspecten van de plek.

Ja. Nu moet ik wel eerlijk zeggen. Daar kom ik nu achter. Je komt altijd ergens achter als je bezig bent. Maar. Ik kies toch allereerst voor het park. Voor de beesten en voor het groen. Nog eerder als voor de mensen. Nu kijk ik daarna en denk ik hé! Het park en de zon, de vogels, het leven dat ontwaakt in die vijver. (Geertje, 83)

Voor enkele respondenten lijken de sociale contacten van meer betekenis in de wijk. In het gesprek met Jan en Fraukje werd gezegd dat:

Door de jaren heen wordt het je plek. Het groeit je aan. Niks heeft nog geheimen. Je groet mekaar vriendelijk. Bijvoorbeeld Jan. Nou die komt hier wel is. Een keer per half jaar misschien.[...]

We zouden niemand missen. Behalve de kennissen. Maar daar houden we wel contact mee. Daar heb ik Selwerd niet voor nodig. Het ligt eraan hoe ver dat je weggaat. (Fraukje)

In ieder geval geeft bovenstaand aan dat Fraukje wel de wijk gebruikt voor sociale contacten maar dat de uiteindelijke betekenis van de wijk voor het hebben van deze sociale contacten betrekkelijk gering is. Zonder de wijk heeft de respondent de contacten even goed. Andersom, de invloed van de sociale contacten op de betekenis van de wijk wordt letterlijk genoemd: “het wordt je plekje” en “je groet mekaar vriendelijk”. De sociale contacten in de wijk zorgen ervoor dat het je plekje wordt. Omdat Fraukje later aangeeft gemakkelijk weg te kunnen uit de wijk, “ik heb geen moeite om weg te gaan” is de toegevoegde waarde van de sociale contacten in de betekenis die de wijk voor haar heeft wellicht kleiner als wordt aangegeven. Scannel & Gifford (2009) geven aan dat zodra een plek voor iemand van betekenis is men zo dicht mogelijk bij de plek wil blijven. Dat Fraukje aan geeft zonder problemen weg te kunnen betekent dat de sociale contacten relatief weinig hebben bijgedragen aan haar place attachment. Slechts één respondent wijdde in meer of mindere mate de verbondenheid met de plek aan de mensen:

Vooraf door de mensen. Maar ook door de omgeving moet ik zeggen hoor. Als je hier kijkt, ik heb een van de mooiste plekken om te wonen. Uitzicht op voetbal veld. Uitzicht op bos. Net wat hoger. Ik kan alles zien. Ik geniet van het wonen hier. Van de natuur en alles. (Manfred, 68)

Sociaal heeft de wijk voor de bewoners weinig betekenis, niet meer als dat de wijk betekenis heeft als mooie leefomgeving. Het groen in de parken, de bomen. Dat is voor de respondenten van betekenis. De place attachment van de ouderen is niet zoals de literatuur suggereert meer gebaseerd op sociale aspecten als fysieke aspecten.

4.2.4. Sociale relaties in de wijk

De sociale cohesie is in de wijk Selwerd lager dan in andere wijken in Groningen (Gemeente Groningen, 2010). Het merendeel van de respondenten geeft aan zich niet of weinig verbonden te voelen met de bewoners in de wijk.

Verder uit de buurt kijk dat kan ik mij nog wel herinneren, iets verder, dat ze gezamenlijk barbecues gaven. De buurman hield ook wel eens een schaaktoernooi. Dat gaf ook wel wat binding aan. Maar wat mij betreft is het er niet. Ik kom vanuit de Indische buurt. Daar had je dat wel echt. (Karel, 65)

In het gesprek komt naar voren dat de reden dat dit wel in de Indische buurt was vooral te maken heeft met de gezinnen en kinderen die daar woonden. Dit is in overeenstemming met het verhaal van Theo zoals beschreven in 4.2.2 waarin Theo aan gaf dat studentenhuisvesting ertoe heeft geleid dat er minder ruimte is voor gezinnen, dit terwijl juist de gezinnen belangrijk zijn voor een sociale gemeenschap in de wijk. In de wijk monitor wordt deze afname van gezinnen ook genoemd als belangrijke ontwikkeling in de wijk Selwerd (Gemeente Groningen, 2010).

Henriëtte zegt hierover:

Toen wij hier kwamen met onze kinderen. Trek je ook naar mensen met kleine kinderen toe. Hé, dat is logisch dat gebeurt nu ook. Dat vind ik heel normaal. (Henriëtte, 65)

Later in het interview heeft ze het over de situatie nu. Met de nieuwe bewoners, zowel gezinnen als studenten.

Mensen zoeken geen binding meer in de wijk. En je merkt, ja die behoefte is er gewoon niet. Klaar. Het hoeft van mij ook niet zo. Zij staan er anders in dan wij. Wij groeten mekaar maar daar houdt het mee op. (Henriëtte, 65)

Gezinnen zorgen voor binding in de wijk maar het plaatje blijkt meer complex. Gezinnen zorgen voor gemeenschap waarbij die gemeenschap wordt gevormd met andere gezinnen. De ouderen zoeken en hebben met de nieuw gekomen jongere gezinnen weinig contact. Het contact blijft bij groeten. In vrijwel elk van de interviews wordt het contact tussen de buurtbewoners op deze manier omschreven. Dit geldt voor het contact dat de ouderen hebben met jongere gezinnen maar ook voor het contact tussen ouderen en studenten. Het blijft bij groeten en misschien een kort praatje. De meeste respondenten geven aan dit wel prettig te vinden. Wanneer de respondenten worden gegroet voelen ze zich herkend. De respondenten geven echter niet aan de behoefte te voelen zich te binden met de andere bewoners van Selwerd. Waar de respondenten wel contact hebben met andere bewoners zijn dat meestal bewoners die op een of meer vlakken gelijkheid vertonen.

Bij de ouderen is sprake van het homophily principle dat stelt dat mensen meer naar gelijkheid zoeken in hun sociale relaties (McPherson et al., 2001). Op de vraag of de respondent niet meer contact wilde met mensen van haar eigen leeftijd werd het volgende antwoord gegeven:

Ik heb het liefste mensen om mij heen die meer in mijn wereld zitten. (Geertje, 83)

Homogeniteit is bepalend voor de sociale relaties. Uit de interviews blijkt dat de respondenten hiernaar streven. Uit de interviews blijkt ook dat dit niet alleen een streven is maar dat zich dit ook in de praktijk manifesteert als een min of meer homogeen sociaal netwerk.

Ja is andere generatie want het zijn jongere gezinnen. Zij zijn een generatie onder ons. En daar heb je dan minder contact mee. Door al die vergrijzing zijn die mensen weggegaan[..]

Dat lukt veel sneller bij mensen van je eigen leeftijd. Veel sneller als bij bijvoorbeeld mensen van 35 jaar. (Jan, 75)

Wat in veel gesprekken naar voren komt als belangrijke factor voor sociale contacten is de kerk. De kerk heeft minder aanhang en een aantal respondenten geeft aan dat er daardoor minder contact is binnen de wijk. Tekenend hiervoor is:

Ja, vroeger gingen we ook met zijn allen naar de kerk. Met kinderen en zo, gezellig. Je was toen samen maar dat is niet meer. Die hele rij (wijst uit het raam) komt helemaal niet meer in de kerk. En dat is juist belangrijk, want dan heb je contact. En dat merk je wel. Ik kan momenteel niet naar de kerk maar ik vind het wel belangrijk. Ik heb ook altijd de deur open voor de mensen. (Marit, 89)

Een gemeenschappelijke kerk is voor mensen van belang om samen te komen. Als mensen meer contacten hebben in de wijk voelen zij zich meer verbonden met de wijk (Scannel & Gifford, 2009). De verminderde aanhang van de kerk heeft geleid tot verminderde contacten in de wijk en mogelijk voor de ouderen die de kerk aan hingen minder place attachment.

De algemene strekking is echter dat de ouderen zich weinig verbonden voelen met de medebewoners van de wijk. Zoals uit 4.2.3 blijkt hier ook dat fysieke factoren zwaarder als sociale factoren wegen in de place attachment van ouderen. Doordat er weinig behoefte aan social bonding in de wijk is er ook weinig ruimte binnen de place attachment van ouderen voor studenten.

4.2.5. Ervaring met studenten

De gedeelde ervaring van de respondenten betreffend het contact met de studenten is positief maar niet meer als groeten. Illusterend hiervoor is het antwoord van Theo op de vraag of hij contact heeft met studenten:

Nouja, contact, contact. Wat is contact? Het is eigenlijk geen contact. Gewoon even groeten als je elkaar ziet. (Theo, 70)

Zoals in 4.2.4 beschreven streven de ouderen naar homogeniteit in hun sociale relaties. Dit geldt ook voor hun sociale relaties met studenten. Op de vraag of Piet contact had met studenten kwam het volgende antwoord:

Alleen in de portiekflat. Niet elders. We hebben ook niet zoveel raakvlak. Ik ben 76, zij hooguit 26. Het blijft aan de oppervlakte. Hun levensgevoel is heel anders, heel andere tijd opgegroeid. Na de oorlog. Heel andere opvattingen. In de tijd dat ik opgroeide was er veel meer discipline. (Piet, 76)

Conform de homogeniteittheorie als beschreven door Mcpherson (2001) heeft Piet geen contact met studenten omdat er weinig raakvlak is. Dit wordt in meerdere interviews genoemd in verschillende bewoordingen, allemaal met dezelfde strekking: studenten hebben hun eigen wereld en leven dat weinig raakvlak heeft met dat van de oudere.

De overlast van studenten die de ouderen ervaren is indirect, via de huisvesting van de studenten. Bij enkele respondenten levert de rommelige uitstraling direct irritatie op. Anderen vrezen voor daling van de waarde van hun woningen. Sommige respondenten vinden het alleen jammer. Desondanks typeren de ouderen de studenten erg positief, dit terwijl zij er weinig tot geen contact mee hebben.

Janneke: Positief, echt positief. Nou is het wel zo dat ze 's nachts hier langs rijden op de fiets, hard pratend. (Janneke, 75)

Omdat de ouderen aantoonbaar homogeniteit zoeken maken studenten minder snel deel uit van hun sociale relaties. Dat betekent in de gedachte van de identiteitstheorie dat ouderen studenten eerder negatief zouden typeren (Tajfel, 1979). De gesprekken met de ouderen ondersteunen dit niet. Ouderen omschrijven de studenten zelfs positief.

Zoals is gebleken uit voorgaande paragrafen gebruiken de respondenten de wijk niet actief voor sociale contacten. De tijd ruimte paden kruisen dat van studenten sporadisch waarbij het bij vriendelijke groeten blijft. Dit betekent dat er voor het contact tussen ouderen en studenten in de wijk bij voorbaat al weinig mogelijkheden zijn. Uit de interviews blijken de ouderen hier ook geen interesse in te hebben.

4. Conclusie

Op welke manier beïnvloeden studenten de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd?

Uit de interviews blijkt dat de respondenten een positieve affectieve relatie met de wijk hebben. De respondenten voelen zich prettig en veilig. Gebruik makend van de definitie van place attachment zoals gegeven door Andrew & Francis (1992) kan worden gesteld dat de respondenten karakteristieken vertonen van een sterke place attachment met de wijk Selwerd.

Overlast die de respondenten van de studenten hebben manifesteert zich als een rommelige uitstraling van studentenhuizen en tuinen. Het probleem dat ouderen dan benoemen is dat hierdoor het aanzicht van de wijk minder wordt en dat zij vrezen dat hun woningen in waarde dalen. De invloed van studenten op de place attachment van ouderen heeft daarom betrekking op de fysieke component van het concept. Echter is dit uiteindelijk niet van significante invloed op de place attachment van ouderen met de wijk. Ouderen geven niet aan dat het verminderde aanzicht van de wijk door toedoen van studenten hun woonervaring wezenlijk beïnvloed.

De place attachment van ouderen baseert zich vooral op fysieke herkenningspunten van de wijk, bijvoorbeeld het park. Tegenstrijdig met wat Hildalgo & Hernandez (2001) aangeven is de sociale functie van de wijk niet meer van belang voor de place attachment van ouderen dan de fysieke herkenningspunten. Scannel & Gifford (2009) geven aan dat rootedness, de binding die je voelt op basis van fysieke herkenningspunten in de wijk, samenhangt met de tijdsduur dat iemand ergens doorbrengt. Dit verklaart waarom de bewoners van Selwerd zich zo hechten aan de fysieke omgeving. Zij wonen er lang. Een aanvullende verklaring voor het feit de place attachment van ouderen zich vooral baseert op fysiek aspecten en minder op sociale aspecten in de wijk bleek uit de interviews waarin werd gezegd dat de wijk fysiek niet wezenlijk is veranderd. Fysiek heeft de wijk nog veel herkenningspunten.

Aangeven wordt dat de sociale samenstelling over de afgelopen 30 jaar echter wel is veranderd. Logischerwijs hebben de respondenten in Selwerd minder een binding met de gemeenschap. De gemeenschap is door de jaren heen veranderd waardoor het ontstaan van nieuwe sociale contacten en een nieuwe gemeenschap minder tijd heeft gehad. Het is ook maar de vraag in hoeverre meer tijd verandering in kan brengen. Ouderen geven namelijk aan de voorkeur te hebben voor homogeniteit in hun sociale netwerken waardoor er weinig kans is op contact tussen de oudere bewoners van Selwerd en de jongere nieuwkomers. Contact met studenten is daarbij vrijwel uitgesloten. Het contact dat er is blijft bij groeten en meer behoefte aan contact is er niet. Gegroet worden in de wijk ervaren de ouderen wel als prettig omdat ze worden herkend. Dat ouderen verder geen contact met studenten hebben of zoeken is niet omdat zoals verwacht werd op basis van de identiteitstheorie van Tajfel (1979) de ouderen de studenten negatief typeren - studenten worden zelfs positief omschreven - maar omdat de respondenten geen raakvlak zien met studenten. Zij hebben hun eigen wereld, is samengevat de opvatting hierover. Aanvullend hierop geven de ouderen aan de wijk weinig te gebruiken waardoor er weinig gedeelde plekken zijn om met elkaar in contact te komen. Slechts enkele respondenten met verminderde mobiliteit gebruiken meer hun lokale omgeving maar dit heeft dan slechts betrekking op de burens, niet op de een groter deel van de wijk. Dit betekent dat er voor de studenten ook maar weinig mogelijkheden zijn om ten opzichte van de oudere een betekenisvolle rol te spelen in de wijk.

Environmental docility stelt, zoals omschreven door Lawton(1974), dat voor ouderen, naarmate zij op hogere leeftijd komen de directe omgeving aan betekenis wint door een afname in competentie.

Het wijkniveau wordt hierbij echter overgeslagen en competentie in dit onderzoek viel volledig te vertalen naar mobiliteit en hield weinig verband met leeftijd. Sociaal contact van de respondenten vindt plaats op twee niveaus. Binnen het huis, vooral voor degene die minder mobiel zijn geworden. En in de binnenstad voor de respondenten die nog mobiel genoeg zijn zich zelfstandig te verplaatsen. Omdat ouderen op het tussenliggende niveau, de wijk, geen sociale relaties zoeken en omdat zij binnen de sociale relaties die zij hebben vooral streven naar homogeniteit hebben de studenten geen toegevoegde waarde voor de sociale binding die de oudere met de wijk heeft en is er ook niet de verwachting dat dit gaat veranderen.

Indirect hebben de studenten mogelijk wel enige invloed op de sociale binding in de wijk. Studenten zorgen voor minder sociaal leven op de openbare plekken in de wijk. In het artikel van Lager et al (2013) wordt aangegeven dat in een andere wijk in Groningen namelijk de Oosterpark wijk, kinderen in de wijk zorgen voor het instant houden van een gemeenschap. Ditzelfde wordt door de ouderen in Selwerd genoemd. Zij geven aan dat vroeger gezinnen op de speelplaatsen kwamen en dat er meer een gemeenschap was. De afname van gezinnen wordt zelfs eerder in het interview genoemd dan de toename van studenten als we het hebben over significante veranderingen in de wijk. Dit geeft een verklaring voor de afname van de sociale cohesie in de wijk en waarom Selwerd een lagere sociale cohesie heeft dan andere wijken in Groningen (Gemeente Groningen, 2010). Echter wanneer er wordt gevraagd of de oudere contact heeft met de nieuwe jonge gezinnen dan wordt aangegeven dat hier geen contact mee is en dat daar ook geen behoefte aan is.

De algemene strekking is dat studenten de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd niet wezenlijk beïnvloeden. Die implicatie die de uitkomst van dit onderzoek heeft voor het beleid rond studentenhuisvesting is dat place attachment, weliswaar van belang is voor het sociaal welzijn van de oudere zoals Picolli & Rollero (2010) aangeven, het niet doeltreffend is het beleid te richten op het aantal studenten dat in de wijk woont, bijvoorbeeld met een 15 % regel. Studenten hebben nagenoeg geen invloed op de place attachment. De problemen die worden veroorzaakt door studenten zitten in de fysieke impact van studentenhuisvesting op de woonomgeving van de oudere. Al is uit dit onderzoek niet gebleken dat dit een wezenlijke impact heeft op de place attachment van ouderen. Om irritaties te voorkomen en zorgen over de waarde van woningen te verminderen zou het verstandiger zijn het beleid te richten op de verzorging van de studentenhuizen met oog op de uitstraling die deze woningen hebben.

Om een beter beeld te krijgen van de place attachment van ouderen in de wijk Selwerd en de invloeden die daarop worden uitgeoefend zou voor een vervolgonderzoek het beter zijn meer respondenten uit het oostelijk deel van de wijk te werven. Enkele respondenten gaven tijdens het interview aan dat dit een ander beeld zou geven over de wijk en de bewoners. De woningen in dit deel zijn goedkoper. De respondenten geven ook aan dat hier meer allochtonen wonen. Om een representatief onderzoek neer te zetten voor de gehele wijk Selwerd zal dit onderzoek moeten worden herhaald waarbij de respondenten meer gelijkmatig over de wijk verspreid zijn.

Literatuurlijst

- Asschert, R. (2014). *Gast College Wonen FRW*. Geraadpleegd op 21-03-2014 via http://streaming3.service.rug.nl/p2gplayer/Player.aspx?path=feb%2f2014%2f03%2f06%2f2%2fvideo_post.wmv&mediaType=recordings.
- Ayala, J.A. & Bray, D. & Jones, G. & Harley, D. Intergenerational Programs: Perspectives of Service Providers in One Canadian City. *Journal of Intergenerational Relationships*, 5(2), 45-60.
- Broekema, P. (2010). Woonwijken Groningen willen studentenstop. Geraadpleegd op 27-02-2014 via <http://nos.nl/artikel/165873-woonwijken-groningen-willen-studentenstop.html>.
- Brown, B. & Perkins, D. D. & Brown, G. (2002). Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of environmental psychology*, 23, 259-271.
- Davis, A. & James, A. (2011). *Geographies of Aging. Social processes and the spatial unevenness of population ageing & society*. Ashgate: Farnham.
- Dawis, R. V. (1992). *Person-environment fit and job satisfaction*. New York: Lexington.
- Dowd, J. (1980). Exchange rates and old people. *Journal of Gerontology*, 35, 596-602.
- Downs, R.M. & Stea, D. (1977). *Maps in minds: Reflections on Cognitive mapping*. New York: Harper & Row.
- Flyvberg, B (2001). *Making social science matter*. Cambridge University Press: New York.
- Francis, T.M. & Andrew, A.C. (1998). The measurement of Rootedness and the prediction of attachment to home-towns in college students. *Journal of environmental Psychology*, 18, 409-417.
- Gemeente Groningen (2010). *Wijkperspectief Selwerd: Selwerd aan stad*. Stadsdeelcoördinatie, Gemeente Groningen.
- Gemeente Groningen (2014) Studenten-en jongerenhuisvesting. Geraadpleegd op 27-02-2014 via www.gemeentegroningen.nl/studentenhuisvesting.
- Gregory, D. & Johnston, R. & Pratt, G. Watts, J.M. Whatmore, S. (2009). *The Dictionary of Human Geography*. Chichester:Blackwell Publishers
- Hidalgo, M. & Hernandez, B. (2001). Place Attachment: Conceptual and Empirical questions. *Journal of environmental Psychology*, 21(3), 273-281.
- Hilbrants, H. (2013). *Student in de Groningse Buurt: een onderzoek naar overlast en maatschappelijke participatie van studenten in Groningen*. Masterthesis. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Kitchen, R. & Tate, J. (200). *Conducting Research into Human Geography*. Singapore: Prentice Hall
- Lager, D. & Van Hoven, B. & Huigen, P.P.P (2013) Dealing with change in old age: Negotiating working-class belonging in a neighbourhood in the process of urban renewal in the Netherlands. *Elsevier*, 50, 54-61.

- Lawton, M. P. (1974). Social Ecology and the health of older people. *American Journal of Public Health, 64* (3), 257-260.
- Limb, M. & Dwyer, C. (2001). *Qualitative Methodologies for Geographers*. Oxford University press: New York.
- Low S.M. (1992). *Place attachment*. New York: Plenum Press.
- Manzo, L.C. (2005). For better or worse: exploring multiple dimensions of place meaning. *Journal of Environmental Psychology, 25*, 67–86.
- McPherson, M. & Cook, J. M. & Smith-Lovin, L.S. (2001). Birds of a feather: homophily. *Annual Review of Sociology, 27*, 415-44.
- Nicotera, N. (2007). Measuring neighborhood: A Conundrum for human services researchers and practioners. *American Journal Community Psychology, 40*, 26-51.
- Nieuwenhuis, M. & Postmes, T. (2009). *Grensoverschrijdend gedrag onder Groningse studenten. Een onderzoek naar omvang, trends en verklarende factoren*. Instituut voor Sociale Integratie en Weerbaarheid. Groningen
- Rollero, C. & Picolli, N. (2010) Does place attachment affect social well being? *European Review of Applied Psychology, 12*, 139-162.
- Rubenstein, R.L. & Parmelee, P.A. (1992). *Attachment to place and the representation of the life course by the elderly*. New York: Plenum.
- Saegert, S. (1989). Unlikely leaders, extreme circumstances: Older black women building community households. *American Journal of Community Psychology, 17*, 295–316.
- Scannel, L. & Gifford, R.(2009) Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology, 30*(1) 1-10.
- Tajfel, H. & Turner, J.C. (1979) *Social Psychology of intergroup conflict*. Monterey: Brooks-Cole.
- Vaske, J. J. & Kobrin, C. K. (2010). Place attachment and environmentally responsible behavior. *Journal of environmental education, 32*(4) 16-21.